

Archeologienota Sint-Amandsberg Antwerpsevoetweg

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

10-7-2020

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Sint-Amandsberg (Gent) Antwerpsevoetweg (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, en de bodemingrepen groter dan 1000m² zijn, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein is 24496m² groot en heeft een quasi vierkante vorm. In het noordelijk en centrale deel zijn verschillende gebouwen aanwezig. Het meest noordwestelijk gebouw is in gebruik als restaurant en opnamestudio. Rondom deze woning is verharding aanwezig. De andere gebouwen betreffen vrijstaande woningen. Centraal op het terrein is nog een loods aanwezig die aansluit op één van de woningen. Achter de loods bevindt zich een kleine zone met verharding. Op de rest van het terrein zijn verspreid meerdere loofbomen aanwezig. Het terrein sluit in het noordwesten aan op de Achterstraat en de Antwerpsesteenweg, in het noordoosten op de Antwerpsevoetweg. Het maakt deel uit van het Potuitpark en is verder ingericht met bomen en wandelpaden.

Minstens sinds eind 18de eeuw was het grootste deel van het terrein onbebouwd en vermoedelijk in gebruik als landbouwgebied. In het noordelijk deel, langs de Antwerpsesteenweg en Antwerpsevoetweg bevinden zich enkele gebouwen. Deze bebouwing kent weinig wijzigingen, in 1971 is een loods bijgebouwd centraal in het plangebied. Het terrein is gekarteerd als bebouwde zone op de bodemkaart. Ten noorden worden matig natte lemig zandbodems zonder profiel en matig droge zandbodems met sterk gevlekte/ verbrokkelde textuur B-horizont weergegeven, ten zuiden uiterst natte kleibodems zonder profiel en zeer natte licht zandleembodems zonder profiel. De topografie van het plangebied is geaccidenteerd door de wandelpaden. Het plangebied bevindt zich net ten oosten van de Sint-Amandsberg, de plaats waar Sint-Amandsberg ontstaan is. De omgeving is echter relatief archeologisch ongekend door het ontbreken van archeologisch onderzoek. Enkele onderzoeken in de ruime omgeving hebben echter het potentieel aangetoond, met landelijke bewoning uit de metaaltijden, de Romeinse periode en de middeleeuwen, en funeraire resten uit de bronstijd tot de Romeinse periode. Dit zorgt er samen met de landschappelijke en historische gegevens voor dat aan het plangebied een archeologische verwachting kan gegeven worden voor sites met grondsporen uit die periodes. In situ bewaring van in steentijd artefactensites wordt niet verwacht. Deze locatie heeft geen verhoogd potentieel voor menselijke aanwezigheid in de steentijden. Het is gelegen op een vlak terrein op ruime afstand van natuurlijke waterlopen

De geplande werken bestaan uit 3 delen: de oprichting van 3 appartementsgebouwen met een ondergrondse parking (2618m²), de ontwikkeling van een woningenrij (1785m²), de heraanleg van de bestaande wandelpaden, de aanleg van riolering en nutsleidingen en enkele werkzaamheden aan het huidig gebouw in het noordwesten. De overige bestaande bebouwing in het noorden (2 gebouwen) wordt behouden, hier zijn geen werkzaamheden gepland. Centraal in de zuidelijke hoek van het plangebied zijn 3 appartementsgebouwen gepland die ondergronds verbonden worden door een parkeergarage (2618m²). De inrit hiervan bevindt zich in het noorden, aan het meest noordelijke

appartement, en sluit aan op een nieuw aan te leggen wegenis die aansluit op de Antwerpsevoetweg. Voor de aanleg van de ondergrondse parking zal ca. 4,22m diep uitgegraven worden. Hiervoor zal de bestaande loods en het gebouw ten zuiden hiervan gesloopt worden, de aanwezige verharding wordt verwijderd en enkele bomen zullen gerooid worden. Langs de noordoostelijke grens worden verschillende aaneengesloten woningen ontwikkeld, 18 stuks in totaal. Deze worden niet onderkelderd. De uitgravingen voor de woningen betreffen de funderingen en nutsvoorzieningen van de woningen. De funderingen worden aangelegd in funderingssleuven tot op vorstvrije diepte. De woningen sluiten in het noordoosten aan op een reeds bestaande wegenis. Voor de aanleg van de woningen zullen enkele bestaande bomen gerooid worden. De nieuw aan te leggen nutsleidingen voor de appartementsgebouwen en woningenrij zullen het terrein doorkruisen van NO naar ZW. In het noordoosten sluiten ze aan op de Antwerpsevoetweg, in het zuidwesten op de Achterstraat. Een noordwestelijke vertakking sluit aan op de Antwerpsevoetweg. In de noordwestelijke woning zal de huidige kelder aan de straatzijde gedempt worden en op deze plaats zal een nieuwe vloerplaat aangelegd worden. Daarnaast worden de bestaande wandelpaden opnieuw aangelegd en worden enkele nieuwe bomen geplant. Op een groot deel van het plangebied zijn geen of weinig ingrijpende werken (wandelpaden en werkzaamheden aan de woning) gepland. De aanleg van de ondergrondse parking en de woningenrij van aaneengesloten woningen zullen echter ingrijpend zijn: sloop van het bestaande gebouw, opbraak van de verharding, rooien van de bomen, het bouwrijp maken van het terrein, het aanleggen van nutsleidingen, funderingswerken en de aanleg van de ondergrondse parking. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren, op de zone van de ondergrondse parking (ca. 2618m²) en de zone waar de woningen (ca. 1785m²) gepland zijn, samen ca. 4403m² groot. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, na afbraak van de bebouwing, het rooien van de bomen en de opbraak van de verharding.

Gezien de aard van de site, de geplande verstoringen en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk. Ook naar kosten-batenanalyses is deze onderzoeksmethode te prefereren. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 24496m². Hiervan komt ca. 4403m² in aanmerking voor een verder vooronderzoek. De zones waar geen of weinig ingrijpende werken gepland zijn, werden hierbij in mindering gebracht. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden hieronder voorgesteld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Sint-Amandsberg (Gent), Antwerpsevoetweg 530

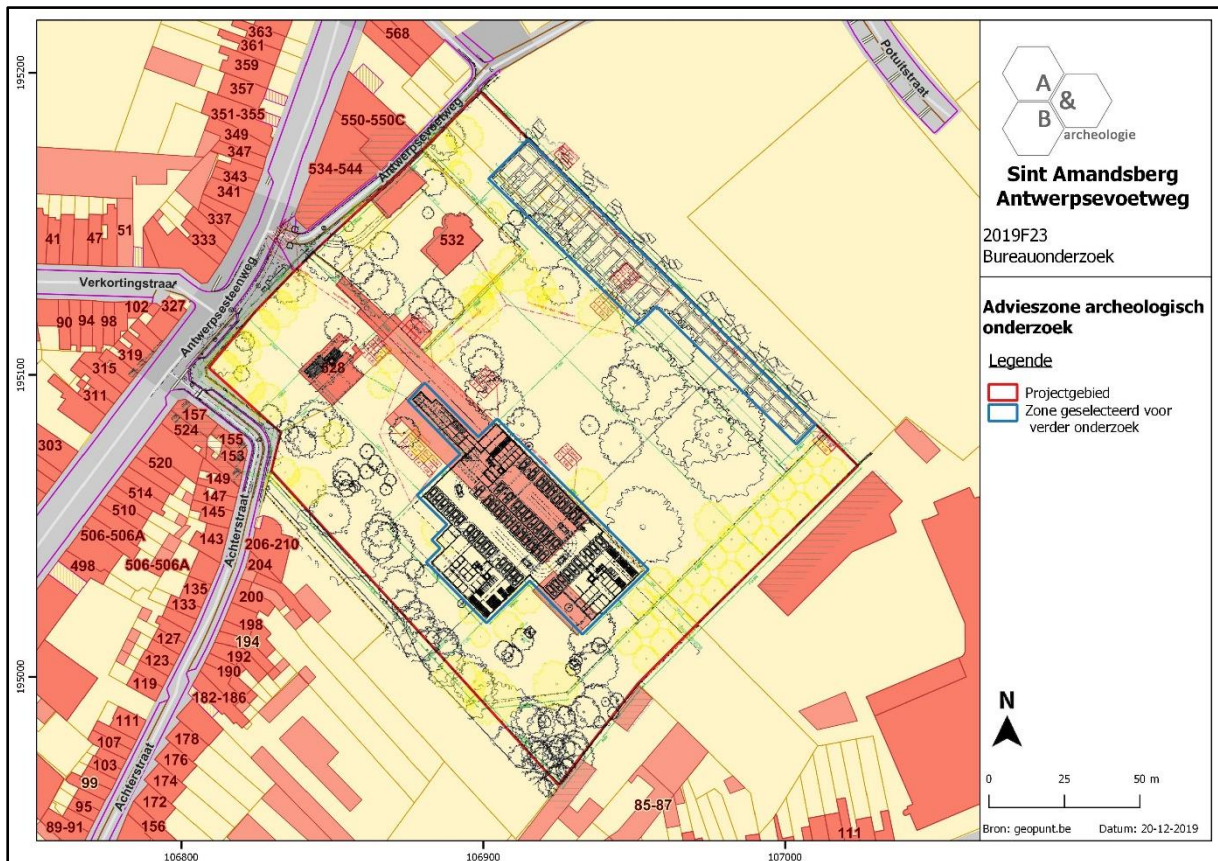
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 106784 en Y: 195190; X: 107037 en Y: 195029

Oppervlakte plangebied: 24496m²

Zones proefsleuvenonderzoek: ca. 2618m² en 1785m², samen ca. 4403m²

Kadastergegevens: Gent, afdeling 19, sectie C, percelen 662R, 652F, 644L, 644R, 662P en 662T

Op een deel van het plangebied gebeuren geen of weinig ingrijpende werken. Op dit deel dient geen verder onderzoek te gebeuren. Waar de ondergrondse parking en de woningenrij gepland zijn, zullen de werken het mogelijk archeologisch archief verstoren, in deze zones dient een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden.

Figuur 1 Geplande werken geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be), met in het blauw de zones die geselecteerd zijn voor proefsleuvenonderzoek.

3. Vraagstelling

Het doel van het proefsleuvenonderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Wat is de bodemopbouw binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dient te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

- Randvoorwaarden

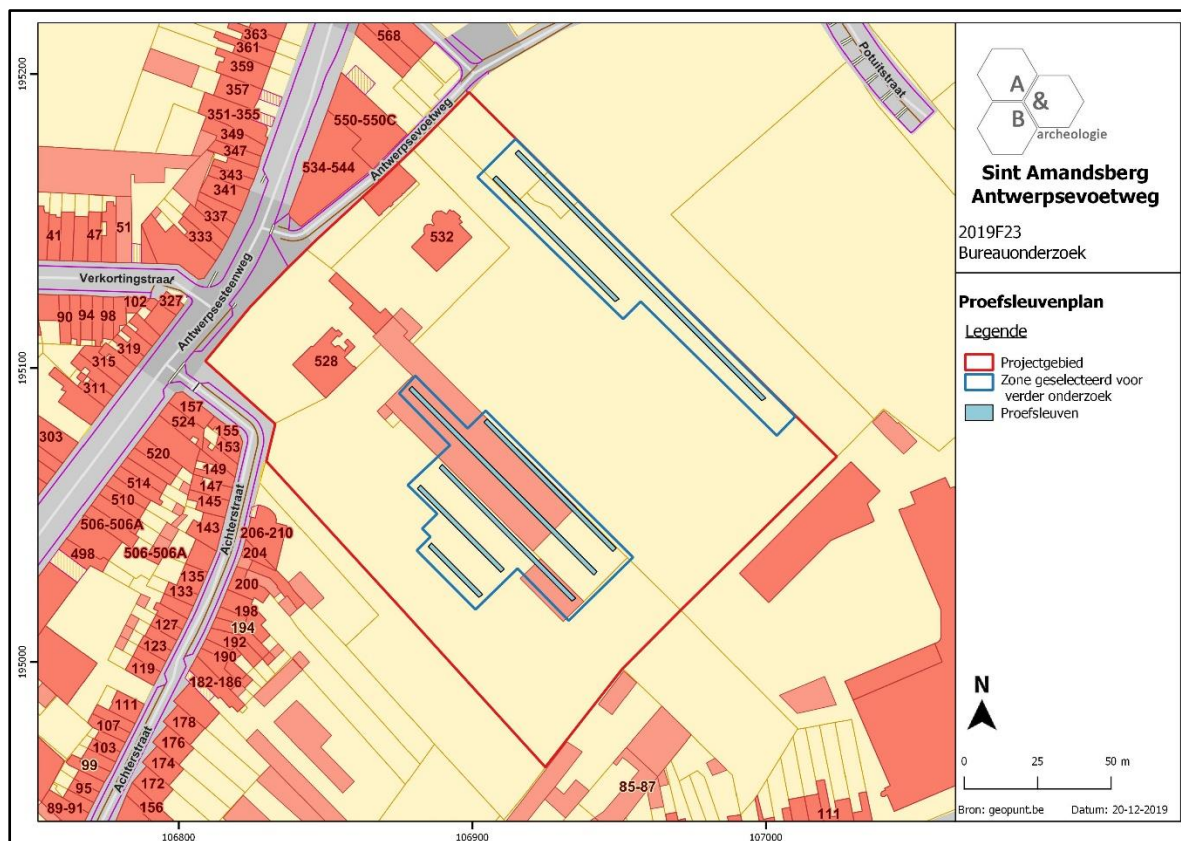
Het verder vooronderzoek kan pas aanvatten na de sloop van de huidige bebouwing, het opbreken van de verhardingen en het rooien van de bomen. Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven en dat er bvb. geen funderingen en boomstronken uitgetrokken worden. Op die manier wordt vermeden dat niet-gedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd wordt. Bodemplaten in de gebouwen en de verhardingen mogen uitgebroken worden, eventuele funderingslagen eronder niet. De afbraak van de loods en het andere gebouw gebeurt tot op maaiveldniveau. Bij het rooien van de bomen blijven de stronken staan, deze worden ook niet uitgefreesd. De stronken kunnen pas verwijderd worden indien het vooronderzoek heeft aangetoond dat er geen archeologische site aanwezig is, of – indien er wel een site aanwezig is – tijdens/na een eventuele opgraving van het terrein.

- Proefsleuvenonderzoek

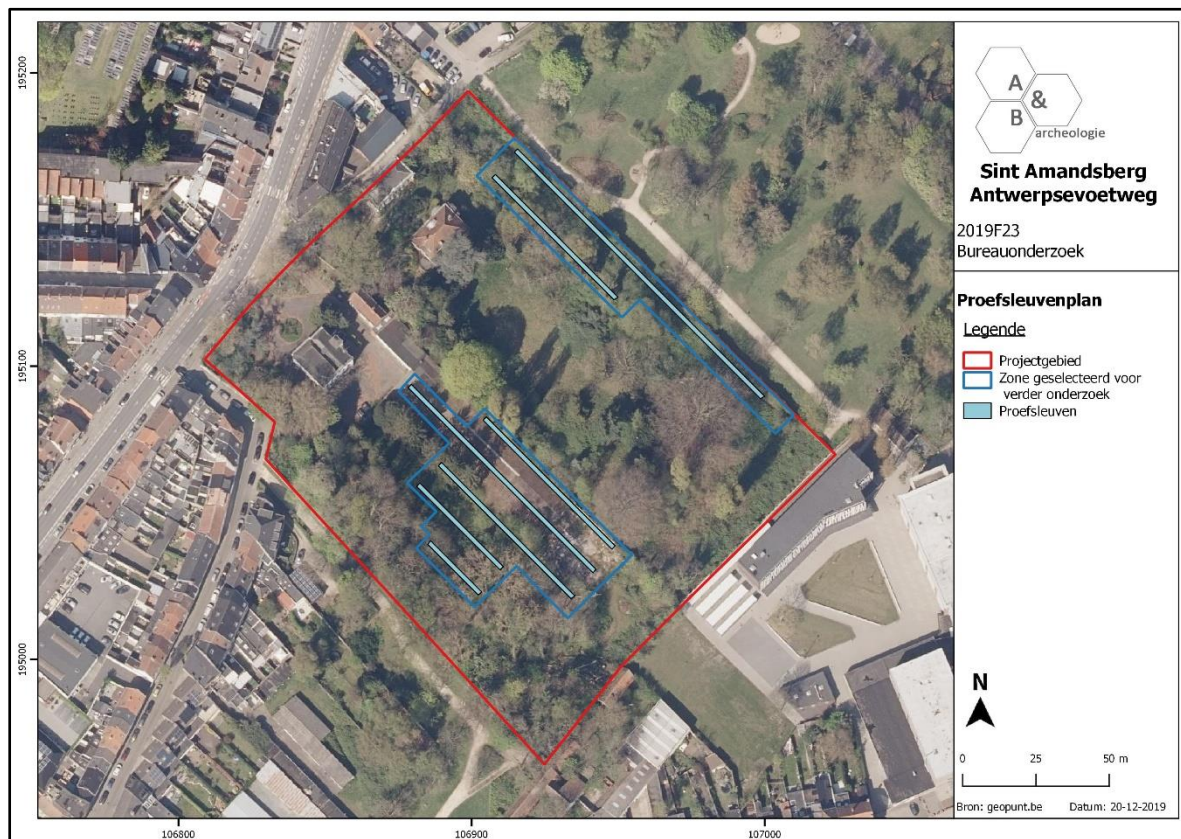
Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. De sleuven zijn NW ZO georiënteerd. In de zone waar de woningenrij gepland is, zijn 2 proefsleuven gepland, in de zone van de ondergrondse parking 5. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed. Daarnaast worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 440m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 110m², door middel van volg-, dwarssleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 550m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatif sleuvenplan (blauw) geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

Figuur 3 Indicatif sleuvenplan (blauw) geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.